

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Katedra krajinného managementu

Studijní obor: Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině

TÉMA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Porovnání množství ulovené pernaté bažantí zvěře v závislosti na vypuštěném množství do honitby.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Jana Šťastná Ph.D.

Autor bakalářské práce:

Jan Štohanzl

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan ŠTOHANZL**
Osobní číslo: **Z10417**
Studijní program: **B4131 Zemědělství**
Studijní obor: **Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině**
Název tématu: **Porovnání množství ulovené pernaté bažantí zvěře v závislosti na vypuštěném množství do honitby**
Zadávací katedra: **Katedra krajinného managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce: Cílem práce bude vyhodnocení stavu vypuštěné bažantí zvěře v závislosti na vybraných ukazatelích welfare, která byla vypuštěna do honitby v průběhu posledních 10. let.

Metodika: Student zpracuje podrobnou literární rešerši řešeného problému. Ve výsledkové části vyhodnotí ukazatele welfare u chovného hejna a kuřat bažanta obecného. Dále využije dostupné výkazy místního mysliveckého sdružení, které zároveň zpracuje statisticky.

Při zpracování bakalářské práce vycházejte z Opatření děkana Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ke kvalifikačním, formálním a metodickým požadavkům na závěrečné práce studentů bakalářských a navazujících magisterských oborů, č. 13 z 18.12. 2009.

Literární přehled předložte do konce září 2012 a rukopis práce do konce ledna 2013

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 30-50 stran textu
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

Hanzal, V. a kol.: Velká myslivecká encyklopedie na CD, GRAND České Budějovice 2007
Carlton, W., McGavin, M. D., Zachary, J. F.: Thomson's Special Veterinary Pathology 3rd Edition. Mosby, 2001: 768. 841 ilustrací, ISBN 0323005608.
Fraser, C. M.: The Merck Veterinary Manual. Eight edit., Merck a Co., Inc. Whitehouse Station, Merial Ltd. NJ, USA. 2006, 1677 s

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jana Šťastná
Katedra krajinného managementu

Datum zadání bakalářské práce: 8. března 2012
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2013

Ing. Karel Suchý, Ph.D.
proděkan pověřený vedením ZF

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

prof. Ing. Tomáš Krátek, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 15. března 2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

2. dubna 2013

Jan Štohanzl

Děkuji Ing. Janě Šťastné, Ph.D. za odborné vedení a metodické rady při zpracování bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá porovnáním počtu ulovených kusů bažantí zvěře. Cílem práce je vyhodnocení péče o chované bažanty v závislosti na množství kusů, o které je během roku pečováno. V prvním případě se jedná o množství kolem 3000 kusů, určených pro poplatkové hony. Ve druhém případě je množství kolem 650 kusů, určených pro členské hony.

Výsledky byly zpracovávány za léta 2003 až 2009, v případě vypouštění většího množství bažantů. Menší množství kusů bylo vypouštěno v letech 2010 až 2012. Data byla získávána z osobních záznamů hospodářů, kteří byli ve funkci v daném období.

V obou případech byly podobné podmínky pro odchov, splňující požadavky welfare. Za celou dobu pozorování nebyly u bažantů zjištěny zvláště výrazné zdravotní komplikace. Fyzická kondice vypouštěných jedinců byla dobrá.

Z výsledků vyplynulo, že při odchovu menšího množství bažantů byl podíl ulovených kusů vyšší.

Klíčová slova: : bažantí zvěř, odchovna, zdravotní stav.

Abstract

The bachelor thesis deals with the comparison of the pheasants hunted. The purpose of the thesis to evaluate the quality of pheasant rearing depending on the quantity of pieces reared during the year. In the first case, the amount about 3000 pieces to be intended for fee huntings. In the second case, the amount about 650 pieces to be intended for member huntings.

The results were compiled for the years 2003 – 2009 when large amount of pheasants were released. Smaller number of pieces were released in the years 2010 – 2012. Data were obtained from personal records of farmers in charge in a given period.

In both cases, the conditions for rearing were similar and in compliance with any welfare requirements.

No particularly significant health complications in pheasants were detected throughout the period in question. The released individuals were in good physical condition.

The results showed that the number of pieces hunted is higher with a lower number of pheasants reared.

Key words: the pheasant huntings, the rearing, the healthy condition

Obsah

1	Úvod – historie myslivosti.....	8
2	LITERÁRNÍ PŘEHLED – chov bažanta	11
3	Výživa bažanta	14
4	Morfologie bažanta	17
5	Hnízdění	18
6	Odchov v odchovnách	19
7	Problémy při odchovu	22
8	Materiál a metodika	25
9	Léčení a prevence	37
10	VÝSLEDKY – stavy zvěře	39
11	ZÁVĚR	40
12	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41

1.HISTORIE MYSLIVOSTI

Lovecká historie v Evropě je velmi bohatá a táhne se daleko do dob dávno minulých. Hlavním předpokladem je geografické umístění Evropy, zvláště pak střední. Prakticky celý kontinent pokrývaly lesní porosty, které byly vymýceny pouze v okolí vsí za účelem základní zemědělské produkce, případně pro výživu zvířat.

Kosmas ve své kronice uvádí, že Čechové se při příchodu na toto území museli prodírat nepropustnými hvozdy.

Tento stav volného lovu se udržel až do středověku, kdy se tento způsob obživy stal prakticky výlučně záležitostí šlechty, kdy byl lov, spíše než věcí obživy, záležitostí kratochvilnou.

Ve středověké Evropě se lovecké zákony velmi zpřísnily a pro poddané již prakticky neexistovala žádná možnost lovu. Králové a knížata rozhodovali o loveckých privilegích a v rámci své domény vymezili lovecká území, která spravovali pověřeni lidé, zpravidla šlechtici (ČERVENÝ et al., 2003).

Od 9. a 10. století se již utvářel zvláštní stav, jehož povinností bylo pečovat o lesy a zvěř.

Během 10. – 12. století se vyhranily zvláštní způsoby lovu a zákazy lovu určitých druhů zvěře. Lov přestal být způsobem obživy, stal se zábavou (ČERVENÝ et al., 2003).

Mezi způsoby lovu v této době vzniklé, patří například sokolnictví, o němž jsou doloženy zmínky již z 12. - 13. století.

V této době byli již známi také další pomocníci člověka v lovu. Kromě již zmíněných sokolů to byly také cvičení koně a přítel člověku nejbližší – pes (DRMOTA et al., 2003).

Lovecká štvanice, lov se cvičenými sokoly a naháňky, postupně doplňované sítěmi, se stávají oblíbenými loveckými způsoby té doby. Do rukou lovců se také dostává kuše, další výkonný nástroj té doby, vyznačující se oproti luku větším dostřelem, přesností a průrazností (DRMOTA et al., 2003).

Zde se také v souvislosti s přeměnou lovu z prostředku obživy na záležitost víceméně kratochvilnou stal i záležitost podléhající jistým trendům, místy i módní.

Lovecké oblečení, postroje koní a dokonce i výbava psů byly z drahých materiálů a bohatě zdobené (ČERVENÝ et al., 2003).

Ve 13. století postupným vývojem také docházelo ke sjednocování loveckého práva, držby půdy a výkonu loveckého práva na ní.

Pro výkon loveckého práva bylo poměrně důležité 16. století, kdy byl výkon lovu v evropských zemích omezován s ohledem na potřeby zemědělské výroby. Zvěř se začala dělit na vysokou a běžnou lovnou zvěř, objevil se také pojem škodné a jednotlivé druhy byly loveny předepsaným způsobem (ČERVENÝ et al., 2003).

Roku 1573 bylo usnesení Českého sněmu, kde byly definovány první zásady ochrany zvěře. Tento nový trend neustále pokračoval. Snaha zákonodárců stanovit práva a povinnosti lovcům a zvěři se odráží v Prvním loveckém řádu císaře Karla IV, kde byla uzákoněna povinnost krmit zvěř a hradit za ni škody (PONDĚLÍČEK, 2001).

Touto dobou se také začal prosazovat pohled na lov spíše jako na propojení člověka, zvířete a přírody. Byl prosazován pohled na lovce jako na člověka vědomého si dopadů svého konání na zvíře a přírodu jako takovou. V této době se položil základ českého názvu pro lovce „MYSLIVEC“. Tento název se zažil u nás, jinak ve zbytku evropských zemí a na světě celkově, vychází označení člověka provádějícího právo jakéhokoliv lovu ze slova „Lov“ (PONDĚLÍČEK, 2001).

Vznikala zařízení určená k odchovu různých druhů zvěře, byly zakládány obory a také bažantnice.

Na našem území je první historicky doložená bažantnice u Dvora Králové, tato je historicky dokladovatelná již ve 13. století. S přihlédnutím k tomu, se šlechtici co nejvíce snažili vyrovnat jeden druhému, spíše překonat, bylo logické, že docházelo k rozvoji bažantnictví. V našem regionu je jako první zmiňována bažantnice v Třeboni. Tato byla založena roku 1556.

Bažantnictví jako takové se největšího rozmachu dočkalo v 17. a 18. století. V souběhu s bažantnicemi se započalo se zakládáním mysliveckých spolků. Tady bych zmínil založení Loveckého bratrstva na panství schwanzenberském, které bylo založeno

roku 1699. Nejznámější ze spolků byl zřejmě založen roku 1848, pod názvem „Spolek českých myslivců“.

Opět se do módy dostávaly nové zbraně a nové lovecké techniky.

Myslivost se stávala stále profesionálnější a z myslivců se stávali profesionální lovci a současně chovateli různých druhů zvěře. Nejčastěji chovanou zvěří byl bažant v různých formách a barevných varietách, ale byly tady i jiné druhy, jako například mufloní a jelení zvěř.

Konec 17. století je neodmyslitelně spjato s velkou postavou české myslivosti, kterou byl František Antonín hrabě Sporck. S ním se do našich zemí dostává řada novinek z tehdy oblíbené Francie. Díky tomu se postupně šíří parforsní hon, při němž smečka speciálně vycvičených psů štve jeden vybraný kus zvěře a společnost doprovází smečku na koních. Smyslem lovu není úlovek, ale sportovní jezdecké výkony a společenské vyžití (DRMOTA et al., 2003).

Některé druhy byly chovány v oborách za účelem pokusu o jejich následnou domestikaci. Na tomto místě je možno zmínit pokusný odchov orebic na Křivoklátsku. Tento pokus byl prováděn opakovaně, ale vždy neúspěšně. S obdobným výsledkem dopadly také pokusy odchovat pštrosy na oboře v Kluku, nebo Lešné. Zdarem v této oblasti skončilo vypuštění kozy bezoárové v pálavských kopcích, nebo kamzíka ve Vysokých tatrách, kteréžto druhy se v těchto lokalitách vyskytují dodnes.

Postupem času docházelo ke stále většímu prolnutí mysliveckých a lesnických činností. Pro neúnosné škody se snižují stavy velké zvěře a tyto druhy jsou stále více dislokovány do obor. Prakticky jsou vyhubeny velké šelmy a zvyšují se stavy drobné zvěře (DRMOTA et al., 2003).

Tuto metamorfózu a již výše zmíněné pokusy s potenciálně domestikovanými druhy zvěře, jakož i organizaci lovu a výkon práva myslivosti bylo nutno nějakým způsobem sjednotit a řídit.

Proto v roce 1923 je v Brně zorganizována zakládající schůze „Československé myslivecké jednoty“. Tento svaz vydržel do roku 1962, kdy došlo na rozštěpení na „Český myslivecký svaz“, který funguje dodnes v zemích českých. Druhým subjektem vzniklým z Československé myslivecké jednoty byl „slovenský polovnícky zvez“, který je také dodnes organizací řídící výkon práva myslivosti, ovšem na Slovensku.

2. CHOV BAŽANTA

Bažant, v souvislosti s cíleným, organizovaným chovem, je v našich zemích zmiňován již v 11. století. V této době byly zakládány také první bažantnice. Hlavní rozvoj v této oblasti lidské činnosti se však dostavuje až 13. a 14. století. Již v této době si lidé všimli, že na rozdíl od koroptve, má velkou schopnost přizpůsobovat se i civilizačním faktorům, jako například převratným změnám, nebo změnám v zemědělství. (RAKUŠAN et al., 1979).

V tuto dobu se k nám do Evropy dostal bažant ze své domoviny, což je Čína a jihovýchod Asie. Původní forma u nás šířená byl Bažant obecný kolchidský – *Phasianus colchikus colchikus*. Tato forma byla ve středověké době označována jako bažant český.

Později byly vysazovány další poddruhy, hlavně bažant obecný jihočínský – *Phasianus colchikus torquatus* a bažant obecný sedmiříčský či mongolský – *Phasianus colchikus mongolicus*. V chovech se často objevují tmavě zbarvení bažanti, takzvaná varieta tenebrotus (JIRŮK et al., 1980).

Český bažant si získal význačnou pověst. V 15. století zakládali bažantníci panovníků a šlechty nově bažantnice a vysazovali do nich stovky ptáků. V 16. století bylo v Čechách známo 68 bažantnic a na Moravě, kde se s chovem bažantů začínalo později, 6 bažantnic (RABŠTEINEK a PORUBA, 1982).

Od poloviny 19. století se vysazoval v Evropě do obor a honiteb bažant královský – *Syrnaticus reevesii*. Vysazen byl například ve Skotsku, Francii, Německu, ale i u nás. Všude ovšem bez větších úspěchů. U nás se dodnes okrajově chovají v okolí Olomouce, Kroměříže, Litovle a Chropyně. Roční odstřel se například v 80. letech v polesí Troubky na Olomoucku pohyboval kolem 250 kusů. V okolí Kroměříže 200 kusů a jinde to byly jen desítky kusů (RABŠTEINEK a PORUBA, 1982).

Pro provozování bažantnic byly školeni speciálně kvalifikovaní pracovníci – bažantníci. Tito se snažili sledováním chování, zvyků a potřeb bažanta co možná nejvíce přiblížit prostředí v bažantnicích jeho původnímu prostředí. Toto se u nás podařilo do té míry, že z původně chovaného bažanta obecného kolchidského se stal již výše zmiňovaný bažant český. Tohle označení se v některých zemích uchovalo dodnes. Zvláště v zemích německy mluvících.

Umění českých bažantníků nespočívalo a nespočívá ve voliéroovém chovu, ale v umění odchovávat bažanty na divoko, v prostředí jim nejbližším. Bažantnice se tedy zakládaly a zakládají v nížinách až pahorkatinách, do výšky. Toto nařizuje zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb.

Bažant se vyskytuje po celém Česku, vesměs v zemědělské krajině, zvláště tam, kde je zemědělská půda prostoupena menšími lesy a remízky (JIRŮEK et al., 1980).

U nás zdomácnělí bažanti jsou ve své asijské vlasti doma v nížinách a stepích všude tam, kde krajinu charakterizují stepi, rákosiny, trávy, nízké křoviny a vodní plochy. Díky krytu poskytujícímu ochranu četnému hmyzu a veliké nabídce semen, přečkají tam nejteplejší léta i nejstudenější zimy (BEHNKE a CLAUSSEN, 2007).

Z toho plyne, že bažant potřebuje plochy značně členěné tak, aby se v nich hojně střídali polní kultury, remízy, háje, menší lesíky. Je to nutné proto, aby chovaní ptáci mohli co nejvíce uspokojovat své původní potřeby. Toto spolu s příkrmováním vede ke kvalitnímu odchovu lovné zvěře. Dalším požadavkem bažanta je místo ke hřadování. Tento požadavek zpravidla uspokojujeme poskytnutím vysokých stromů. Na tyto se bažantí zvěř uchyluje na přečkání noci, aby se co možná nejvíce vyhnula kontaktu se zvěří škodnou. K hřadování jsou vhodnější stromy jehličnaté pro nesnadnější přístup škodné, jsou hustější. Jehličnaté stromy mohou být i nižší, ve formě malých lesíků. Kromě hřadování bažantí zvěř hluboké a vysoké lesy nevyhledává. Tento způsob odchovu je chovem divokým, či přirozeným.

Mezi výhody tohoto odchovu patří jeho menší pracnost, poměrná nenáročnost o různé způsoby líhnutí i menší péče o zvěř samou, protože tato je si ji schopna v celkem široké míře zajistit sama.

Další výhodou je menší mortalita následkem nemocí a celkově menší zdravotní stav jedinců.

Nevýhody odchovu tímto způsobem spočívají v náročnosti ohledně tlumení škodné zvěře, nebo může být problém stranou požadavků na velikost bažantnice samé. Problémem je také požadavek na dobré počasí v době líhnutí kuřat. Také na příkrmování je spotřebováno více krmiva.

V dnešní době zde také s ohledem na zvětšující se žací stroje stoupá procento vysečených hnízd. Tento problém je u bažantů volně hnízdících v dnešní době problém zásadní.

V sedmdesátých letech se uvádělo, že nejrozšířenější je volný chov. Myslivecká péče o něj spočívá ve zlepšování podmínek prostředí, v příkrmování a v ochraně zvěře (RAKUŠAN et al., 1979).

S výše zmiňovanou problematikou velikosti bažantnic souvisí počet jedinců na určitou plochu.

Počet jedinců, který může žít ze zdrojů v daném prostředí se nazývá „nosná kapacita prostředí“. Je-li populace regulována predátorem, pak se její skutečná velikost často pohybuje nad touto hodnotou. Neplatí to pro populace lovné zvěře, které jsou většinou uměle obhospodařovány tak, aby dosáhly nepřírozeně vysokých hodnot (ČERVENÝ et al., 2003).

Touto krátkou definicí je vlastně specifikována podstata bažantnictví. Přiblížit lovné zvěři co možná nejvíce podmínky v bažantnici podmínkám dostupným v původních lokalitách zvěři obývaných.

Dalším způsobem odchovu bažantí zvěře je odchov běžně nazývaný polodivoký. Zde jsme proti odchovu divokému schopni dosáhnout dvojnásobný počet odchovaných kusů. Tomuto napomáhá odebírání vajec od slepic v chovném hejnu.

Tímto odebíráním donutíme slepice ke zvýšené produkci vajec, nebo ke druhé snášce, což je výhoda. Nevýhodou je personál nutný ke sběru vajec a tím zvýšené náklady. Náklady se nám potom také zvyšují nutností pořídit umělé kvočny. Ekonomicky se toto zdá nevýhodnější, ovšem po porovnání ulovených kusů zvěře dojdeme k tomu, že pro naše současné podmínky je zmíněný způsob nejlepší.

Usměrněný chov vychází z principu volného chovu. V době hnízdění se odebírají vejce z hnízd a zvyšují se snůšky slepic. Část vajec se využije ve voliérovém chovu a zbytek nechá vylíhnout přirozeným způsobem. Starší způsob spočíval ve vyhledávání hnízd a systematickém odebírání vajec, čímž se slepice nutily k vyšší snůšce před sesednutím z hnízda (RAKUŠAN et al., 1979).

Určitou formou usměrněného odchovu je záchrana vajec z ohrožených ploch, nebo sběr vajec z vysečených hnízd (RAKUŠAN et al., 1979).

Třetím, posledním způsobem odchovu je chov umělý, možno říci voliérový. Tento způsob je vhodný pro velké bažantnice, kde se ovšem nejedná o myslivost jako takovou, ale spíše o průmyslovou výrobu bažantů. Slepice tady chované, nebo spíše používané,

jsou krotké a určené výhradně pro snůšku vajec. Ta jsou následně sbírána a uměle líhnuta. Vychovaní bažanti jsou nakonec odlovováni na zpravidla oploceném prostranství, je-li na tomto místě ještě možné mluvit o lovu. V tomto způsobu odchovu je značné riziko nákazy všemožnými nemocemi a je na místě podávat širokou škálu všemožných léčiv. Dále se potýkáme s problémem vyklovávání peří. Pera jsou vyklovávána z části ocasní a končí nezřídka úhynem. Tímto nešvarem trpí více kohouti než slepice. Ovšem při nedostatku masité složky v krmení se vyklovávají všichni.

Výhody voliérového odchovu je možno spatřit ve velmi účelné ochraně bažantů před predátory, ti se nám do dobře ošetřené voliéry dostávají nesmírně problematicky. Ekonomicky je tento způsob také výhodný, protože za správné péče máme procentuelně velmi vysokou složitelnost. K výhodám jde ještě připočítat, že jsme schopni ochránit bažanty před vlivy počasí. Bažantnice takto koncipované nejsou příliš náročné na prostor.

Volierový chov, říká se mu také umělý, farmový, je založen na líhnutí vajec získaných od voliérově, uměle odchované zvěře. Jeho přednost tkví v tom, že nezískávají kvalitní násadová vejce. Ať je počasí v době snůšky jakékoliv, vejce se získávají dříve než při ostatních druzích odchovu, takže se líhnutí a odchov mladých bažantů urychlí (RAKUŠAN et al., 1979).

V současnosti je u nás asi 200 bažantnic. Pro svou ekonomickou náročnost je chov bažanta postaven na nutnosti pořádání poplatkových honů. Jako pár příkladů bych uvedl bažantnici Bělohradskou, Ploužnickou, nebo Kovačskou.

3. VÝŽIVA BAŽANTA

Bažant je všežravec, který požírá hlavně semena a plody prakticky všech druhů stromů a trav. Při náhodně dostavivším se nedostatku potravy je také schopen přežívat na pupenech a výhonech všemožných bylin. Skladba potravy je odvislá od lokality a roční doby, kdy v letních měsících se zvyšuje procento potravy živočišné. K trávení potřebují bažanti, jakož i ostatní hrabaví, kamínky a hrubý písek, který si průběžně sbírají.

Skladba potravy je tedy záležitost sezónního charakteru, její složení je však také ovlivněno věkem. Dospělých ptáků převládá celoročně rostlinná složka nad živočišnou, u kuřat je tomu zejména v prvních měsících života naopak (ČERVENÝ et al., 2003).

Kuřata se zpočátku živí převážně hmyzem, po čtvrtém týdnu života již převažuje potrava rostlinná (JIRŮK et al., 1980).

Živočišná složka potravy převládá v prvních třech týdnech. Přičemž množství klesá z 80 % v prvním týdnu na 60 % ve třetím týdnu. Ve čtvrtém týdnu již převažuje strava rostlinná, jejíž podíl stále stoupá a v 9. týdnu již tvoří 99.3 % (HUDEC a ČERNÝ et al., 1977).

Pro zemědělství i lesnictví je bažant velmi užitečný, neboť mladý bažant spotřebuje denně asi 700 plevelných semen a až 1000 kusů škodlivého hmyzu. Za rok to dělá 7 až 8 kilogramů této potravy, a proto je mu možné odpustit i určité škody, které bažanti napáchají na vysetém obilí, nebo oklováním plodů na vinicích (JIRŮK et al., 1977).

V intenzivních chovech, kterými dnešní bažantnice často jsou, se k výkrmu používají velmi často granulovaná krmiva. Tato krmiva mají zajistit rychlý růst a zdravý vývoj jedince. Složení granulí se mění v závislosti na stáří krmených bažantů. Je mnoho firem, které se zabývají produkcí těchto výrobků. Pro přiblížení jsem použil složení granulovaného krmiva firmy Sehnoutek a synové (viz. tabulka 1-3).

Dále je potřeba v intenzivních chovech přikrmovat i jadrná a objemová krmiva. Je také dobré dodávat zvěři krmiva dužnatá jako je řepa, mrkev, topinambur, krmná kapusta. V zájmu nás, chovatelů, je také nutné dodržovat čistotu napáječek a míst určených ke krmení.

Zásadou ve správné výživě komorované zvěře je pravidelnost krmení, dodržování složení a kvality podávaných krmiv, úzkostlivá čistota krmítek (odstraňovat zbytky krmiv) i napáječek a vůbec celého komorovacího prostoru. Nutné je denní podávání čerstvé, nezávadné pitné vody (MOTTTL et al., 1968).

Tabulka č. 1: Složení směsi pro výkrm bažantů ve stáří do 3 týdnů

Vitamin E	36 mg/kg
Vlhkost	14%
Dusíkaté látky	22.1%
Tuk	3,8%
Vláknina	3.6%
Popel	9%
Methionin	5.6 g/kg
Vitamin A	10800 mj./kg
Vitamin D	3 2400 mj./kg
Cu	12,3 mg/kg

Tabulka č. 2: Složení směsi pro výkrm bažantů ve stáří 3 – 5 týdnů

Vlhkost	14,0%
Dusíkaté látky	188 g/kg
Tuk	39 g/kg
Vláknina	36 g/kg
Popel	90 g/kg
Methionin	5,2 g/kg
Vitamin A	10800 mj./kg
Vitamin E/alfatokoferol/	37 mg/kg
Vitamin D 3	2400 mj./kg
Cu	10 mg/kg

Tabulka č. 3: Kompletní krmná směs pro výkrm bažantů

Cu	10 mg/kg
Dusíkaté látky	14,2 %
Tuk	3,9 %
Vláknina	3,7 %
Popel	10,0 %
Methionin	3,4 g/kg
Vitamin A	8100 mj./kg
Vitamin A	8100 mj./kg
Vitamin D 3	1800 mj./kg
Cu	8,8 mg/kg

4.MORFOLOGIE BAŽANTA

KLASIFIKACE :	říše	-	živočichové
	kmen	-	strunatci
	podkmen	-	obratlovci
	třída	-	ptáci
	podtřída	-	letci
	řád	-	hrabaví
	čeleď	-	bažantovití – Phasiandae
	podčeleď	-	bažanti

Kohout má hlavu černou s kovovým leskem, často ohraničenou od hrudi bílým obojkem. Kolem očí jsou velké, rudě zbarvené lysiny (poušky). Na trupu převládá černohnědé zbarvení s výrazným kovovým leskem. Ocasní pera tvoří dlouhý klín. Slepice je světle hnědá s tmavšími středy per, hrdlo a břicho jsou světlejší. Celková

délka kohouta je 76 – 89 centimetrů, slepice 53 – 64 centimetrů. Hmotnost kohouta je okolo 1.25 - 2 kg, i více, slepice 0,8 – 1,5 kg (JIŘÍK et al., 1977).

Výrazným znakem bažantí zvěře je barevná rozdílnost, dvoutvárnost - DIMORFISMUS.

Pohlavní rozdílnost bažantů se projevuje hlavně zbarvením. Kohouti jsou pestří, kdežto slepice, sedící na vejcích a starající se o výchovu kuřat, jsou zbarvené tak, aby unikly pozornosti nepřátel. Kohouti jsou též větší a těžší (RAKUŠAN et al., 1977).

Pohlavní rozdílnost je výrazná u většiny druhů bažanta, výjimkou v tomto ohledu jsou bažanti rodu CROSSOPTILON, kde je dimorfismus prakticky nepostřehnutelný.

5. HNÍZDĚNÍ

Silný kohout si vybojuje několik slesc, ideální je poměr 1:4. Slepice hnízdi na zemi v ploché hnízdní kotline, s malým množstvím hnízdního materiálu. Snáší průměrně 10 až 16 vajček, na kterých pak sedí 24 dní. Bažant je pták nekrmivý, to znamená, že kuřata opouštějí hnízdo už po 24 hodinách a ihned se živí hmyzem až do velikosti škvora (BEHNKE a CLAUSSEN, 2007).

Hnízda si bažantí slepice staví při okrajích remízů nebo poblíž nějaké lesní krytiny. Také se velmi často stane, že hnízdi na místech určených pro zemědělskou výrobu. Je tedy velmi záhodno po domluvě se zemědělci těsně před sečí zmíněných lokalit tyto procházet, nejlépe za doprovodu dobře vycvičených loveckých psů. Předcházíme tím ztrátám vzniknuvším následkem této činnosti. Slepice totiž hnízdo opouští jen v případě velmi akutního nebezpečí. Pokud je slepice na místě vystaveného hnízda často rušena, toto hnízdo opustí a zahnízdi jinde.

Snůška slesc ve volných honitbách začíná přibližně v polovině dubna. Slepice si zřizují hnízdo, což je poměrně mělký důlek, vystlaný suchým materiálem. Snáší do něj zpravidla jedno vejce za 20 hodin. Vejce jsou nenápadně zbarvená, mohou být olivově zelená, olivově hnědá, ale i velmi světlá až bílá (RAKUŠAN et al., 1977).

Při dnešním pojetí bažantnictví jsou zpravidla nahrazeny hnízdičí slepice umělými líhněmi. Jsou zde sice nároky na elektrickou energii, ale výhodou je odbourání rizik spojených s klasickým líhnutím kuřat. Odpadá nám problém se zastydnutím vajec při

častém vyrušování slepice a hlavně s predátory jako je ježek, kuna a mnoho dalších. Konečným výsledkem je ekonomická prosperita.

Ve zvláště příznivém roce lze počítat s tím, že přežijí dvě třetiny kuřat, v normálním roce polovina a ve špatném roce, kdy ještě k tomu je v honitbě mnoho predátorů, nepřežije žádné (BEHNKE a CLAUSSEN, 2007).

6. ODCHOV V ODCHOVNÁCH

Jak bylo již zmíněno, krajina se mění a životní prostředí trpí pod tíhou necitlivých zásahů člověka, hlavně v okolí větších městských aglomerací. Jistě jsme si všichni všimli, jak dramaticky se nám snižují stavy zvěře, bažanta nevyjímaje. Naříkat ovšem nestačí. Kolem 70. let 20. století se započala negativně projevovat komercializace odchovu bažantů. Všude se nezřízeně budovaly odchovny a velkochovy bažantí zvěře. Následně se do přírody začali vypouštět bažanti, kteří nikdy nespátřili denní světlo, nebo měli jiná postižení nebo nedostatky. Jak se postupně ukázalo, tyto trendy byly cestou naprosto slepou. Pro zachování pernaté zvěře jako takové pro další generace byl nutný jiný postup.

Výše byly popisovány způsoby chovu bažanta. Vycházejme tedy z toho, že máme již vejce sebrána od slepic z chovného hejna.

Ve voliérovém chovu má v zásadě jeden kus „přidělený“ pozemek o velikosti 2 až 3m². Snesená vejce se pak denně sbírají, a tak každá slepice snese v průměru 30 vajec. Vejce se pak dávají do líhni a vylíhlá kuřata se opět odchovávají ve voliérách. Dospělí jedinci se potom vypouštějí do honiteb (FELIX, 1980).

Prvním krokem je tedy líhnutí bažantů. Toto se děje v líhních, kde je možnost líhnout cokoliv, jsou tedy zpravidla užívány standardní drůbežářské závody.

V líhni vlastní je nucený oběh vzduchu. Teplota se pohybuje v rozmezí 37,5 – 38,2 °C, při vlhkosti prostředí 50 – 65 %. Vejce je za těchto podmínek nutno minimálně 2 krát denně otáčet o 180 °C. Při vybavení líhně automatickým obračecem je vhodné vejce otáčet vícekrát. Na tomto místě je nutno zmínit, že pro zárodky je smrtelná teplota 42 °C. Doba potřebná pro vylíhnutí bažantích kuřat se pohybuje v rozmezí 23 – 25 dní. Úspěšnost líhnutí se pohybuje slabě nad hranicí 90%. Kuřata se

po vylíhnutí nechávají ještě několik hodin v líhni, aby doschla a nedocházelo ke zbytečnému úhynu.

Další krokem je přesunutí čerstvě vylíhnutých kuřat do odchovny, určené k vlastní produkci lovných bažantů. Pro zahřívání kuřat se používá zařízení nazvané elektrická, nebo také umělá kvočna. Toto je zařízení vyrobené z plechu, plošně značně rozměrné, může být pro minimalizaci tepelných ztrát na povrchu izolováno. Plocha je kolem 2 m², aby se pod kvočnu vešlo co možná nejvíce kuřat.

Na spodní části jsou umístěna elektrická topná tělesa. Pomocí těchto těles a jejich regulace se pod kvočnou udržuje stabilní teplota, v rozmezí 28 – 32 °C. Teplota se se zvyšujícím věkem kuřat snižuje. Pod kvočnu se v závislosti na věku kuřat vejde 150 - 1000 kusů. V prostorech vybavených kvočnou jsou kuřata dislokována do věku 4. – 6. týdnů.

Následným úkonem je přemístění kuřat do výběhů, kde již není zabezpečováno topení. V těchto prostorech je třeba připravit bažantí kuřata na život ve volné přírodě. Je velmi vhodné zde mít bidla pro hřadování a prostor pro hrabání a popelení se. Krmivo se podává ve formě granulované a částečně již podáváme potravu přirozenou, to znamená zrniny. Musíme také ptákům podávat krmivo zelené a podle možnosti je vhodné zpřístupnit složku potravy živočišnou. Tímto předcházíme nešvaru mezi bažantí zvěří velmi rozšířenému, a to je vyklovávání.

Za předpokladu, že ve voliére je pole dobře oseté zeleným krmivem, nebude v prvních týdnech nutno přikrmovat zeleným krmivem. Když tato přírodní zelená pastva ustává, sáhneme ke krmné, nebo růžičkové kapustě, kterou musí každá chovná bažantnice pěstovat mimo voliéru. Předkládá se v hříbových jeslích a nesmí ležet na zemi. Vše, co leží na zemi, totiž bažantí pokálejí, a pak je to nepoživatelné (BEHNKE a CLAUSSEN, 2007).

Kuřata v tomto období ještě nemají dostatečně vyvinutý termoregulační systém, dbáme tedy na to, aby měla možnost schovat se v nějakém úkrytu, při případné nepřízni počasí.

Takto odchovaný bažant je vypuštěn do bažantnice, nebo do otevřené přírody. Podle zákona číslo 449/2001 sbírky platí pro ten případ, že bychom už z těchto voliérových prostor chtěli vypouštět bažanty k odlovu, jsme takto povinni učinit měsíc

před loveckou sezonou, či termínem zamýšleného odlovu. V praxi by to mělo být tak, že bažant bude vypuštěn do 1. 10. roku odlovu.

V dnešní době, kdy není možno si odchytit chovné hejno na jaře z přírody, jsme nuceni si chovné bažanty přezimovat z předchozího roku.

Čím je chladněji, tím víc přidáváme kukuřice. Nejlepším krmivem pro bažanty je pšenice. Bažanti ve voliére pro přezimování musí dostávat žaludy, především tehdy, když se noci začnou prodlužovat. V této době potřebují také hodně sena, pokud možno listnatého sena z jetele, vojtěšky atd. (BEHNKE a CLAUSEN, 2007).

Je zásadní chybou krmit bažanty v přezimovací voliére lehce požitelným a lehce stravitelným krmivem. V zimě mají ptáci jen osmihodinový den, v němž jsou dvakrát krmeni, ale noc trvá 16 hodin. Dostane-li bažant snadno stravitelné, i když hodnotné krmivo, bude mít při svém rychlém trávení už po dvou hodinách po posledním krmení prázdné vole a pak bude 14 hodin bez potravy. Sice to přežije, ale všechny jeho tělesné funkce budou tak narušeny, že na jaře nemůžeme počítat s plnohodnotnými vajíčky (BEHNKE a CLAUSSEN, 2007).

Na tomto místě musím uvést, že do chovného hejna, určeného k přezimování vybíráme kohouty a slepice co možno nejkvalitnější, aby byl pro příští sezonu zajištěn kvalitní chov.

Nyní se vracím k bažantům vypuštěným do bažantnic, určeným k odlovu. Chceme-li mít hon, který nám připomíná lov bažantů divokých, musíme dát možnost těmto naučit se létat. To znamená, že i za cenu ztrát pustíme chovný materiál dříve, aby navykl podmínkám, kde má žít. Musíme tedy v lokalitě námi určené zpřístupnit bažantovi dostatek vody a kvalitní potravy. Musíme dále zakládat zásypy, sypat chodníčky a důsledně tlumit škodnou. Prostor kam bažanty vypustíme, musí mít určité parametry. Bažant tady musí mít možnost co nejvíce uspokojovat své původní potřeby, jako je hrabání, popelení se, vyhřívání se na slunci a podobně. Pro kryt zakládáme nižší jehličnaté porosty, pro hřadování porosty listnatých stromů. Umožníme přístup k čisté vodě, pokud možno v přirozené formě – potok. Dále osejeme menší políčka plodinou určenou k potravnímu využití bažantem, později jako kryt. Těmto účelům se velmi hodí kukuřice, nebo topinambur.

Protože pták je značně náročný na množství zobu, potřebuje výběh do polí a luk. V posledních letech stává se tento kur lesních okrajů remízů také ptákem výhradně polním, kde pak přestává hřadovat na stromech a nocuje přímo na zemi, nebo na vyšších kulturních rostlinách (kukuřice, apod.). Žádoucí potravu a kryt mu poskytují listnaté podrosty, křoviny, a to hlavně bobulovité, dále vrbové prutníky a rákosiny. Příhodné prostředí má u nás bažant téměř všude v nižších polohách. Pro rozšíření bažantů mají životní význam menší lesíky.

Bažant má rád klid, teplé závětrné polohy, ale přizpůsobuje se dobře i silnějším mrazům (HENDRYCH V., 1966).

7. PROBLÉMY PŘI ODCHOVU

Problémů spojených s chovem bažantů je celá řada a my jsme nuceni jim čelit, chceme-li mít na podzim co lovit. Mezi hlavní problémy řadíme nemoci a škodnou zvěř.

Abychom co nejvíce snížili ztráty způsobené škodnou, musíme tuto systematicky tlumit. Je však třeba si počínat v souladu s mysliveckou morálkou a mít na mysli, že slovo MYSLIVEC je od slova myslit.

Není možné vyhubit všechny predátory v dosažitelném okolí, protože i škodná zvěř má v naší přírodě místo. A to že nám škodí je částečně dílem nás lidí, kdy svými necitelnými zásahy do krajiny a neřízenou urbanistickou roztažností neustále zmenšujeme predátorům i ostatním druhům zvěře životní prostor.

V závislosti na této úvaze bych pokračoval tak, že se nám postupně mění skladby škodných živočichů. Značné škody v bažantnicích způsobují zvířata, která jsme si domestikovali a ona nám po svém případném návratu ke kořenům škodí. Tady mám na mysli divoké kočky a toulavé psy. U koček je vhodnější název zdivočelé kočky, protože pravá kočka divoká se pohybuje na samé hranici vyhynutí.

Dalším škodným živočichem je straka. Tu jsme si my lidé sice nevychovali jako domácího mazlíčka, ovšem svými zásahy do biotopu a neuváženou ochranou jí dáváme optimální podmínky pro rozmnožování a naprosto bezproblémový život. Je pak prakticky nemožné v revíru, kde je obrovské množství strak, očekávat, že se nám stavy zvěře vrátí na úroveň osmdesátých let minulého století. Toto už zřejmě nikdy nebude a

pro další léta a generace jsme odkázáni na chov zvěře ve voliérách v některé z výše uvedených forem.

Protože trávení škodné zvěře je zakázáno, možnosti, které nám na ochranu zbyly, jsou lapání, odstřel, ochrana chovné zvěře pomocí různých zábran. Dalo by se říci pasivní ochrana. Musíme mít odchovny vybaveny tak, aby se riziko napadení predátorem minimalizovalo na co nejnižší možnou míru.

Přímo v bažantnicích instalujeme různé sklopce a lapáky, nebo pasti, kde škodné znemožníme nějakým způsobem opuštění námi umístěné pasti. Tyto pasti musíme pravidelně kontrolovat, aby uvízlý živočich nezahynul nějakým trýznivým způsobem.

Lapání škodné zvěře je omezeno na taková zařízení, do kterých se zvěř lapí živá a neporaněná (RAKUŠAN et al., 1979).

Lapáky a sklopce se nám hodí prakticky na všechny druhy škodné, ale jsou umístěny hlavně na odchyt koček a kun. Kuna je pak dalším škůdcem, který dokáže velmi dobře těžit z života poblíž člověka. Dokáže mistrně využívat starých domů a dalších produktů lidské činnosti. Její nebezpečnost tkví také v tom, že když se nám dostane do odchovny, dokáže vyhladit obrovské množství zvěře jen tak, pro potěšení ze zabíjení.

Zajímavé je chování kuny v kurníku, nebo v holubníku, kde často „bezhlavě“, povraždí vše živé, aniž by něco z toho odvěkla, nebo spotřebovala (RAKUŠAN et al., 1979).

V neposlední řadě je problém ohledně ochrany a úspěšného odchovu bažanta v silném přemnožení černé zvěře. Je prakticky nemožné vypustit bažanta z odchovny do volné přírody tam, kde se nám vyskytují divoká prasata. Tyto nám bažanta, který není na hřadu někde na vysokém stromě, sežerou ve velmi krátké době.

Dá se říci, že výčet dravců a všech možných problémů zvenčí, spojených s odchovem je nekonečný. Tímto bych ukončil zevrubné pojednání o dravcích ve spojení s odchovny pro bažanty.

Dalším problémem spojeným s umělým odchovem bažanta jsou různé nemoci. Tento problém je zřejmě větší než problém s predátory, protože v intenzivním odchovu bažanta je pro různé problémy s chorobami půda vyloženě úživná. Na tomto místě bych zmínil nemoci, které se zdají pro úspěšný odchov zvěře nejnebezpečnější.

Mluvíme-li o odchovu v bažantnici, musíme se zmínit o nemocech bažantů, neboť zde se hlavně vyskytují (BEHNKE a CLAUSEN, 2007).

Nemocí, která je v našich podmínkách celkem běžná, je kokcidióza. Je to onemocnění, které nám způsobují prvoci rodu *Eimeria*. Tito prvoci jsou svým výskytem zpravidla vázání na jednoho hostitele, jsou tedy druhově specifictí. Tady nám největší ztráty vznikají v intenzivních chovech.

Kokcidie cizopasí ve střevě, kde prodělávají složitý vývoj. Ve vývojovém cyklu se střídá pohlavní i nepohlavní rozmnožování, jehož konečným produktem jsou oocysty vylučované trusem a ten je zdrojem cirkulace nákazy (ČERVENÝ et al., 2003).

Ptáci jsou v průběhu nemoci apatičtí, ztrácejí zájem o potravu, mají načepýřené peří, průjem a nakonec v křečích hynou. Nemoc se většinou týká mladých ptáků, což je přesně skupina v bažantnicích preferovaná. Diagnózu provádíme podle klinických příznaků, nebo podle rozboru trusu. Nejvhodnějším prostředkem proti kokcidioze je důsledná čistota a hygiena prostředí. Následně, když již máme nemoc v odchovně, provádíme likvidaci oocyst různými antikokcidiky na bázi sulfonamidových preparátů.

Dalším z problémů, se kterými se můžeme setkat, je botulismus. Tuto chorobu způsobují toxiny bakterie *Clostridium botulinum*. Za normálních okolností se vyskytuje u volně žijících ptáků vázaných na vodní prostředí, ovšem v dnešní době se s ním v bažantnicích setkáváme hojně.

Po nákaze toxinem se u postiženého jedince objevují příznaky již za několik hodin, či dnů. Nejprve se projevují poruchy pohybu, následuje ochrnutí krku a ztráta polykacího reflexu. Postižení ptáci leží s hlavou podepřenou zobákem o zem. Konečnou fází je ochrnutí dýchacích svalů a smrt. Úhyn je masový, uhynulí ptáci jsou zdrojem dalšího šíření infekce (ČERVENÝ et al., 2003).

Další problémy nám mohou způsobit průjmová onemocnění. Toto je jev, který provází mnoho onemocnění, takže než přistoupíme k léčbě vlastní, je nutno znát příčinu průjmu. Toto se dá nejlépe zjistit z trusu, laboratorní cestou. Vzhledem k finanční náročnosti se však dnes, zvláště v menších zařízeních k léčbě přistupuje systémem pokus – omyl. Průjmu může předcházet celá řada onemocnění, jako pasteurelóza, ornitóza, trichomonóza a řada dalších.

Zde bych se tedy spíše zaměřil na to, jak těmto nemocem předcházet.

Střevní katary: vyskytují se jako choroby z nesprávné výživy, často však doprovázejí jiné choroby, jako kokcidiozu, mor a jiné (LORBER, M., 1969).

Proti všem průjmovým onemocněním mladých bažantů se chráníme tím, že jim jednou až dvakrát týdně přidáme do pitné vody podmáslí.

V krmení musí být vždy dostatek kapusty (BEHNKE a CLAUSEN, 2007).

Úhrnem se dá říci, že nemocem spojeným s průjmy, jakož i mnohým jiným onemocněním, lze úspěšně předcházet maximálním důrazem na hygienu a čistotu výběhů, voliér a vše s čím přicházejí chovaní bažanti do styku. Dále je nutno uhynulé kusy včas odklízet a likvidovat za maximálních hygienických opatření, nejlépe po vyšetření veterinářem.

Opět se tedy na tomto místě dostáváme k co možná nejkvalitnější práci bažantníka.

Nejdůležitějším preventivním opatřením proti onemocněním je maximální čistota. Kdo chová bažanty, ten udržuje voliéry ve stejné čistotě jako svůj byt. Nejlepšími pomocníky jsou oheň a žíravé draslo, nebo bezdusíkaté dusíkaté vápno. Místa, která používáme dvakrát, například jako ohradu pro snášení vajíček, průběžně posypáváme tlustou vrstvou slámy a spálíme. Není žádné dřevěné zařízení, které by po použití nemohlo být napuštěno karbolem, nebo povápněno a odstraněno. Kdo se řídí těmito radami, asi se neseťká se zlovyky a nákazami (BEHNKE a CLAUSEN, 2007).

8. MATERIÁL A METODIKA

Ke sledování poměru ulovené a vypuštěné bažantí zvěře dochází v revíru Honebního společenstva Hosín. Tento myslivecký spolek hospodaří na rozloze cca 1980 hektarů. Právo výkonu myslivosti je uplatňováno na katastrech obcí Hosín, Hrdějovice a Dobřejovice. Hranice s okolními spolky je tvořena řekou Vltavou, dále silnicí E 55 a silnicí spojující obec Hrdějovice s městem Hluboká nad Vltavou.

Umělý odchov bažanta má v honebním společenstvu Hosín spolku dlouhou tradici. S umělým odchovem bažanta zde bylo započato ještě v době, kdy byl dostatek zvěře ve volné přírodě a pokusy o odchov bažanta, v podmínkách simulujících jeho původní lokality výskytu a jeho navrácení do nich, se zdály naprosto zbytečné.

Úplně prvním zařízením určeným k odchovu byl typ nazývaný odchovem polodivokým. Zde se sbírala vejce od slepic, které seděly na vejcích v hnízdech ve volné přírodě. Aby bylo dosaženo vyšší snůšky, byla vejce sbírána průběžně. Toto zařízení bylo umístěno pod obcí Hosín v lokalitě nazývané Umrličí cesta. Toto umístění nebylo příliš dobře vybrané, protože bylo z velké části v lesním porostu a sousedilo s poli intenzivně obdělávanými, kde docházelo ke značným ztrátám v době polních prací. Kolem roku 1978 se začala tato odchovna postupně opouštět a bylo budováno zařízení umístěné pod železniční zastávkou obce Hosín. Tady se již jednalo o zařízení dokonalejší, kde byly umístěny elektrické kvočny, které byly vyrobeny amatérsky. Jejich funkce byla překvapivě uspokojivá. Dobrých výsledků ovšem nebylo dosahováno v oblasti pokusů s vlastním líhnutím v umělých líhních. Od těchto pokusů bylo velmi záhy upuštěno, a bylo využíváno služeb nedaleké profesionální líhně na Hluboké, provozované rybáři. Tak se ostatně děje dodnes. Zde je používáno zařízení sestávající z jedné místnosti, určené pro vlastní odchov bažantích kuřat. V této místnosti byly umístěny elektrické kvočny a veškeré vybavení pro krmení kuřat. Ve zdech byly otvory zajišťující kuřatům možnost za teplých dní a po dosažení určitého věku, přístup do vnější voliéry s možností se popelřit, hrabat, nebo se vyhřívat na slunci.

Následně byli mladí ptáci pomocí různých beden přemísťováni do voliér určených k výkrmu, před vypuštěním do lokality zvané Pasana. Tato odchovna byla situována na jižní stranu, což bylo výhodnější z pohledu zdravotního stavu chovaných ptáků. Výrazně se snížilo procento jedinců uhynulých z podchlazení v důsledku pobytu v chladném prostředí rozbahněných voliér, jak se tomu často stávalo v lesní odchovně na Hosíně. Dalším velkým plusem byla přítomnost políčka, kde byla možnost pěstovat plodiny na zrno, nebo pro možnost krytu při vypuštění před predátory. Tato možnost byla využívána s velkým úspěchem. Ovšem i zde se vyskytovaly problémy, a to byla blízkost silnice spojující obec Hrdějovice s Hlubokou nad Vltavou a blízkost železniční trati, spojující České Budějovice s Prahou.

Vlivem těchto dvou faktorů vznikaly poměrně značné ztráty a to zvláště v důsledku střetu bažantů s projíždějícími vozidly. Nicméně, toto odchovné zařízení bylo poměrně úspěšně provozováno až do roku 1991, kdy byla stavba i s přilehlým pozemkem v restituci navracena původnímu majiteli.

V roce 1991 zakoupilo honební společenstvo statek nacházející se v katastru obce Hosín. Přesněji zmíněno, polovinu statku a část louky k tomuto statku přilehlé.

Stavba nese po celou dobu své existence název Hájek. Byl to velký statek s vlastní studnou, která se zachovala dodnes a pomocí této studny je možné zásobovat bažanty dostatkem čerstvé pitné vody. Studna se nachází asi 500 metrů od Hájku. Protože je výše položena než stavba sama, dopravě vody stačí přirozené převýšení. Voda sama je v odchovně rozvedena do všech voliér. Tímto počinem se zajistil přístup bažantů k čerstvé vodě kdykoli.

Obrázek č. 1: Odchovna Hájek (ŠTOHANZL, 2013)

Původně byla tato část statku určena k ustájení koní a menších hospodářských zvířat. Dále zde byla ukládána zemědělská technika a pod střechou bylo uloženo seno. V přístavcích kolem hlavní budovy byla chována zřejmě drůbež, spolu s kozami a ovce. Ve výše zmíněných přístěncích jsou v současnosti dislokováni malí bažanti.

Tito jsou pak přemísťováni do dalších místností podle svých potřeb a podle svého věku. Jsou také zohledňovány nároky na způsob podávání potravy a celkovou péči.

Prostory, ve kterých jsou umístěni bažanti, jsou rozděleny do několika sekcí. Jsou to místnosti stavebně upraveny pro potřeby bažantích kuřat, pro jejich nároky na potravu a další potřeby.

V místnosti č. 1 jsou umístěna kuřata ve věku 1 den až dva týdny. Místnost je vybavena dvěma elektrickými kvočnami. Elektrická kvočna je zařízení zajišťující odchovávaným živočichům dostatečný přísun tepla, potřebného pro jejich bezchybný vývoj. V našem společenstvu jsou používány elektrické kvočny vyráběné v 80. letech minulého století. Jedná se o zařízení BIOS KE 500.

Obrázek č. 2: Elektrická kvočna (ŠTOHANZL, 2013)

BIOS KE 500

jmenovitý výkon	915 W (3 x 315 w)
hmotnost	39 kg
el. pevnost	IP 74

Obrázek č. 3: Elektrická kvočna (ŠTOHANZL, 2013)

Tato elektrická vyhřívací zařízení jsou vybavena kladkami a lanovím, umožňujícím vyzdvihávat tyto dle potřeby umístěných kuřat do určité výšky. Kvočny jsou samozřejmě vybaveny regulačními panely, které zabezpečují teplotu neměnnou, aby nedocházelo k přehřátí, nebo naopak prochlazení kuřat. Také bych ještě zmínil značný stupeň elektrické pevnosti, zajišťující dostatečnou ochranu chovaných kuřat před úrazem elektrickým proudem. Pro zamezení útěku kuřat z dosahu elektrické kvočny, je tato vybavena mechanickými zábrany nedovolujícími těmto opustit její blízkost. Zmíněné zábrany jsou vyrobeny ze sítě používané jako konstrukční prvek do betonu. Jsou opleteny hrubou tkaninou, aby nedocházelo k únikům tepla.

Obrázek č. 4: Místnost č. 1 (ŠTOHANZL, 2013)

Zábrany jsou odstraňovány zhruba po týdenním pobytu kuřat, kdy tato jsou již schopna zmíněné zábrany přeskočit a pro neschopnost se vrátit, hrozí úhyn následkem prochladnutí. V průběhu pobytu v místnosti č. 1 je kuřatům poskytována potrava sestávající z krmné směsi BŽ 1 a později jsou podávány na drobně nasekané kopřivy. Před navezením kuřat z líhně na Hluboké je podestláno čerstvou slámou a zapnuty elektrické kvočny. V místnosti jsou zakryta okna, aby se mláďata snáze udržovala v blízkosti kvočen a neměla potřebu kvočny opouštět. Teplota pod kvočnami se postupně snižuje. Z počáteční teploty prvního dne, která je 31 °C, se třetí den snižuje na 30 °C a takto postupně se snižuje na teplotu 26 °C dne 14. V této době jsou kuřata krmena krmnou směsí BŽ 1. Tato krmná směs je velmi drobná, pro usnadnění jejího přijímání malými kuřaty. BŽ 1 podáváme v tomto věku 2 x denně, současně s čerstvou vodou, nutnou pro dobrou stravitelnost krmiva. Voda je podávána do napáječek a krmivo na plata. Plata i napáječky jsou před každým naplněním vyčištěné a vypláchnuté vodou s přídavkem malého množství octa. Po týdenním krmení je započato s přidáváním přirozené potravy. U nás je za tímto účelem používáno mladých kopřiv, pro jejich značný obsah vitamínů a minerálních látek.

Kopřivy jsou věšeny ve svazcích do prostoru přístupného kuřatům a jsou jim i v nářezové formě přidávány do potravy, kde jsou míseny se směsí BŽ 1. V době, než se začaly používat kopřiny, byl zdravotní stav horší a byla i o něco vyšší úmrtnost. Také bylo nutno vydávat vyšší finanční částky za medikamenty. Nyní se ke kopřivám, za dodržování přísných hygienických opatření, podává přípravek ENROBIOFLOX.

Tento je přidáván do vody a předkládán chovaným bažantům po dobu 5 dnů. Je to přípravek používaný pro snížení rizika napadení chovaných zvířat salmonelózou. Jak bylo výše zmíněno, po 10. - 14. dnech se mladí bažanti přehánějí do místnosti č. 2, kde je poněkud jiné vybavení.

Obrázek č. 5: Místnost č. 2 (ŠTOHANZL, 2013)

Přehánění je uskutečňováno otvory ve zdi speciálně vytvořenými pro tento účel, aby kuřata nebyla vystavována stresu, který vznikal při přemísťování pomocí beden a umístění kuřat do nich. Po tomto transferu je samozřejmostí důkladná očista místnosti č. 1. Ta spočívá v odstranění zbytků potravy, exkrementů a steliva. Potom je celá místnost ošetřena dezinfekčními prostředky a vyvápněna. Absolutní čistota je také předpokladem pro umístění bažantů do místnosti č. 2. V této místnosti jsou plata na

krmení doplněna o korýtka na krmnou směs. V této věkové fázi se již začíná s přechodem na krmnou směs BŽ 2. Tato je již podávána ve formě poněkud větších granulí. Chovanou zvířenu připravujeme na příjem potravy větší. Za tímto účelem do krmné směsi přidáváme pšenici, pokud možno ze začátku drobnou, nebo rozbitou na menší kousky. Rozbitím zrn také kuřatům usnadňujeme trávení přijaté potravy. Pšenice je podávána z tubusů, kde je možno dobře promíchat obě složky potravy. Snižuje se pracnost obsluhy, protože v tubusech nám zásoba potravy vydrží několik dnů. Voda je podávána ve větších napáječkách, například vědrech, na která umístíme pletivo s menšími oky, zamazující utopení kuřat. I v této fázi výkrmu bažantů vodu podáváme dvakrát denně. Dalším opatřením proti úhynu bažantů je vystlání rohů místnosti slámou. Stávalo se totiž, že se nám chovaní ptáci v rozích nashromáždili a docházelo ke značným ztrátám následkem udušení. Tento jev byl zaznamenán několikrát, a je přičítán potřebě mláďat se zahřát. Je tedy i v této místnosti zodpovědná a bezchybná obsluha elektrických kvočen. Teplota je i v této místnosti postupně snižována z 26 °C 15. dne postupně na teplotu 21 °C dne 31.

Po 31. dnu jsou již mladí bažanti schopni existence bez tepelné podpory elektrických kvočen. Došlo již k plnému rozvinutí autotermoregulační schopnosti každého jedince. Dá se říci, že v této části odchovny začínáme bažanty navykat na příjem běžné potravy a to včetně běžně rostoucí trávy. Trávu v této fázi vývoje kuřat podáváme zpravidla ve formě řezanky, tak jak ji nasečeme klasickou motorovou sekačkou na přilehlé louce. Trávu sypeme tam, kam jsme před tím umístili písek, takže chovaní ptáci si současně s hledáním hmyzu v předložené trávě, osvojují základní návyk, hledání potravy pomocí hrabání. Současně s trávou se stává strava bažantů pestřejší a tím se také zlepšuje jejich celkový zdravotní stav. Na druhé straně se nám v této době začíná projevovat nešvar mezi mladými bažanty hojně rozšířený, a to je takzvané vyklovávání.

Tento jev je způsoben nedostatkem živočišné složky ve stravě kuřat.

Dříve se krmná dávka doplňovala masokostní moučkou získávanou z nedaleké kafilerní stanice, ale po jejím zákazu pro riziko obsahu BSE, jsme odkázáni na obsah proteinu ve zkrmovaných granulích.

Obrázek č. 6: Místnost č. 3 – výběh (ŠTOHANZL, 2013)

V této části statku je již možno vypouštět bažanty ven. Ze začátku se tak děje pouze za slunečných dnů, aby se mohli ptáci popelit a tím plnit sami sobě potřebu nabírat teplo a současně se zbavovat parazitů nastřádaných v peří v době pobytu v uzavřených místnostech. Slunce má přístup do prostor obývaných bažanty přehnaných z místnosti č. 1 prakticky neustále, protože výběhy přilehlé k místnostem 2 a 3 jsou situovány na jižní stranu. Jelikož jsou výběhy na horní straně zakryty jenom pletivem proti predátorům, je zde za slunečných dnů přístup slunečního záření prakticky nepřetržitý. Na noc jsou bažanti dislokováni v místnosti č. 2 zaháněni do vnitřních prostor, z důvodu jejich ochrany proti predátorům, jako je například kuna skalní. V místnosti č. 2 jsou bažanti dalších 14 – 21 dnů. Pak jsou přemístěni do místnosti č. 3. Tato místnost již není vybavena elektrickými kvočnami, rozměrově je však shodná s místností č. 2. Zásadní rozdíl spočívá v příslušnosti 3. místnosti k velké venkovní voliére o rozměrech cca 6 x 20 metrů.

Obrázek č. 7: Místnost č. 3 – výběh (ŠTOHANZL, 2013)

Voliéra je vybavena zásypem pro možnost bažanty trénovat v hledání potravy pomocí hrabání. Dále jsou zde ve výšce umístěny dřevěné hradby, které v mladých ptácích budují návyk v původních podmínkách nocovat na vyvýšených místech. To je v porostech původně obývaných častokrát jediná dostupná obrana proti predátorům. Samozřejmostí je vybavení této voliéry zdrojem čisté pitné vody, umístěné v běžných nádobách. V této fázi odchovu jsou bažanti krmeni širokým spektrem krmiv. Základ tvoří pšenice a zelené krmení. Samozřejmostí je přidávání kopřiv a dokrmování krmnou směsí. V tomto případě se již jedná o směs BŽ 3, kterou tvoří krmivo slisované do granulí běžné velikosti. Krmná směs je s pšenicí smíchávána v poměru 1 díl směsi na zhruba 3 díly pšenice. Krmení se provádí v tomto věku již pouze jedenkrát za den, neboť to již věk bažantů dovoluje. Je na místě zvěři poskytnout co největší klid, aby se nám z ní nestaly pouze krotké slepice, což je problém, se kterým se dnešní bažantnictví potýká velice hojně. Při krmení se současně provádí sledování zdravotního stavu chovaného hejna a podle potřeby je zařazována léčba.

Je-li po době strávené v místnostech statku zdravotní stav bažantů uspokojující, jsou přemístěni do velké voliéry na louce u Hájku.

Obrázek č. 8: Velká voliéra - Hájek (ŠTOHANZL, 2013)

Ve voliére jsou bažanti krmeni pouze pšenicí a zeleným krmivem. Jsou zde hřady k návyku nocování na vyvýšených místech a zhruba třetina této voliéry je zakryta plechovými segmenty z bývalých sil, z důvodu možnosti úkrytu bažantů proti případné nepřízni počasí. Zde jsou ptáci dislokováni zhruba měsíc, než jsou umístěni do vypouštěcích voliér v lokalitě zvané Pasana. Než jsou do Pasan přemístěni, je vybíráno chovné hejno. Toto potřebujeme pro poskytnutí dostatečného množství vajec, z nichž musíme být schopni nalíhnout kvalitní bažanty.

Chovné hejno je umístěno na Hájku v ostruhovacích voliérách. Těchto je 12 a podle potřeby jsou do nich umísťováni bažanti. V době, kdy jsme produkovali přes 3000 kusů lovných bažantů, zde bylo umístěno 170 bažantích slemic a u nich se střídalo kolem 20. bažantích kohoutů. V dnešní době je v těchto voliérách dislokováno 70 bažantích slemic a hejno 12 až 15 bažantů. Výživa je stejná jako u ptáků ve vypouštěcích voliérách, jenom je zde důsledněji sledován zdravotní stav každého jedince s ohledem na důležitost chovného hejna.

Obrázek č. 9: Ostruhovací voliéry – Hájek (ŠTOHANZL, 2013)

Výše jsem zmiňoval prostor Pasana. Je to tedy prostor, kam jsou bažanti přemísťováni a následně vypouštěni v době před hony. Pasana je malý, asi 2 hektary velký les, který je polní cestou rozdělen na dva menší lesíky. Těmto se říká Malá pasana a Pasana velká. Celkově jsou v Pasanech tři velké vypouštěcí voliéry, do kterých je před hony umístěno kolem 500 kusů bažantí zvěře. Tato je asi 5 týdnů před začátkem sezony postupně vypouštěna do lesíků, aby se rozšířila po stokách k Pasanům přilehlým dále. Tímto krokem se zvyšuje procento ztrát, ale bažanti se naučí létat a získají postupně něco z návyků divoké zvěře a hony potom přeci jen připomínají lov na divokou zvěř. O takovýchto honech si dnes již můžeme prakticky nechat jenom zdát.

Obrázek č. 10: Vypouštěcí voliéra – Pasana (ŠTOHANZL, 2013)

9. LÉČENÍ A PREVENCE

Při větším množství chovaných bažantů je základním pravidlem pro úspěšný odchov zdravých jedinců maximální hygiena prostředí, ve kterém bažanty odchováváme. Před přehnáním bažantů z jedné místnosti do druhé důsledně dbáme odstranění zbytků potravy a steliva z podlah. Místnosti před příjmem mladých ptáků očistíme a ošetříme dezinfekčními přípravky typu CHLORAMIN nebo SAVO. Při každodenní kontrole chovaných jedinců musíme odstraňovat uhynulé kusy a ty likvidovat, abychom minimalizovali riziko vzniku nějaké nákazy.

Jako preventivní kroky je také potřeba podávat veterinární léčiva.

Po dosažení věku jednoho měsíce je kuřatům podán prostředek proti kokcidioze, zpravidla to bývá BYOCOX. Je podáván jako preventivní medikament.

Zde se znovu vracím k pozorování zdravotního stavu hejna a nutnosti podat léčiva, jako reakci na zpozorovanou chorobu.

Zde se v našich podmínkách nejčastěji setkáváme s nemocí nazývanou sípavka. Tato se léčí přípravkem CHEMISOLE. Podáváme jej jednorázově, a to ve vodě, v poměru 100 ml přípravku na 100 litrů vody. Nejsme-li s průběhem léčby spokojeni, opakujeme léčebný zákrok ještě jednou, po 2. až 3. týdnech.

Ještě je nutno zmínit neustálý boj s poruchou chování bažantů hlavně od jednoho měsíce věku, a to je vyklovávání. Je to jev, jehož příčinou je nedostatek bílkovinné složky ve stravě. Snažíme se tomuto předcházet podáváním pestré stravy a granulí s obsahem bílkoviny. Je také nutné okamžitě po zjištění poraněného jedince, tohoto okamžitě od hejna oddělit, aby nedocházelo k jeho dalšímu poranění. V Pasanech poraněné jedince vypouštíme přímo do volného prostoru, kde jsou umístěny zásypy, které jsou ovšem také před vypuštěním zvěře řádně vyčištěny a vydezinfikovány.

Je nutno znovu zdůraznit, že na kvalitu zdravotního stavu má velký vliv zkušenost ošetrovacího personálu. Tento je svými počiny schopen zabránit vzniku značných ztrát.

Obrázek č. 11: Venkovní zásyp – Pasana (ŠTOHANZL, 2013)

10. VÝSLEDKY - STAVY ZVĚŘE

Ve spolku Lovecké bratrstvo Hosín se v posledních letech v závislosti na změnách ve spolku jako takovém začalo odchovávat méně jedinců bažanta. Z původního počtu, kolem 3000 kusů, které se vypouštěli po celou dobu vlastnictví odchovy Hájek, se tento počet snížil na množství kolem 700 kusů. K této změně došlo v souvislosti s ukončením pořádání poplatkového honu pro rakouské lovce. Pro porovnání jsou zde doloženy počty vypouštěných a ulovených kusů bažantí zvěře.

Tabulka č. 4: Porovnání ulovené zvěře 2003 – 2009

ROK	VYPUŠTĚNO	ULOVENO	%
2003	2365	971	41,05
2004	2954	1344	45,49
2005	2412	1003	41,58
2006	2057	896	43,55
2007	2573	1070	41,58
2008	3058	1214	39,69
2009	2265	986	43,53

Tabulka č 5: Porovnání ulovené zvěře 2010 - 2012

ROK	VYPUŠTĚNO	ULOVENO	%
2010	1058	664	62,75
2011	663	441	66,51
2012	731	456	62,38

11. ZÁVĚR

Z výše uvedených hodnot nám vychází, že při odchovu menšího počtu bažantí zvěře, je větší počet ulovených kusů. Toto je možno přičíst tomu, že když bylo odchováváno množství větší, nebyla možnost věnovat takovou pozornost zdravotnímu stavu každého jedince, jako při množství menším. Tady se také projevila možnost z příspěvků členské základny přijmout na ošetřování a krmení bažantů starší manžele, kteří po celý rok dbají na lovné bažanty a po zbytek roku na chovné hejno. Toto se projevuje menší úmrtností a kvalitnější snůškou.

Dále se zřejmě projevilo, že chovné hejno je ponecháno větší, v poměru k požadovanému počtu sebraných vajec. Každá slepice tedy dává méně vajec a následně se zvedá jejich kvalita. Je možno také vybírat z většího počtu chovných kohoutů, a tyto chovné kusy v období snůšky vajec obměnit. Tímto krokem se nám také zvyšuje kvalita vylíhnutých kuřat.

Dalším prvkem, který má vliv na větší odlov je zřejmě to, že po vypuštění v Pasanech jsou bažanti hlídáni poctivěji než dříve, kdy se mnozí členové hlídání všemožně vyhýbali se slovy, že to pro cizince hlídat nebudou, když to nebudou střílet. Nyní se snaží více, protože každý chybějící kus se projeví na výřadu výrazněji než dříve.

Dále je větší zřetel věnován zdravotnímu stavu jako takovému. Při menším počtu odchovávaných kusů je možno sledovat jednotlivce v hejnu pečlivěji, je možno rychleji zakročit při vyhledávání vyklovaných kusů. Tady bych se zmínil o tom, že ve spolku Lovecké bratrstvo Hosín, se jako velmi účinný prostředek proti tomuto nežádoucímu jevu osvědčilo přidávat do vody předkládané bažantům prosté polévkové koření. Spolu s kvalitní potravou, která se za celá léta nezměnila, se počet vyklovaných kusů výrazně snížil.

Jako poslední bych zde zmínil jev, který je poněkud ošidný. Poslední dva roky se kolem vypouštěcího zařízení v Pasanech neobjevila kukuřice. To je fenomén dnešní doby značný. Kukuřice poskytuje velmi kvalitní krytí černé zvěři. Až ji zde zemědělci zasejí, budou procenta asi poněkud jiná. Zatím se ovšem zdá, že chovat bažanta je výhodnější v počtu do 1000 kusů.

12. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEHNKE, H. a G. CLAUSSEN. *Chováme bažanty a koroptve: biologie, chov, odchov*. Víkend. 2007. ISBN 978-80-86891-72-9.

ČERVENÝ, Jiří a kol. *Encyklopedie myslivosti*. Praha, Ottovo nakladatelství. 2004. ISBN 80-7181-901-8.

DRMOTA, Josef. *Lovectví*. Tišnov: Sursum. 2003. ISBN 80-7323-057-7.

FELIX, Jiří. *Bažanti a ostatní hrabaví*. Praha: SZN. 1980.

HENDRYCH, Vladimír. Myslivecká zoologie. In: *Myslivost*. Praha: SZN. 1966

HUDEC, K. a W. ČERNÝ. *Ptáci – Aves, II. díl*. Praha: Academia. 1977.

JIŘÍK, Karel a kol. *Atlas zvěře*. SZN Praha. 1980.

LORBER, Milan. *Lesnická ročenka*. Praha: SZN. 1969.

MOTTL, Stanislav a kol. *Myslivecký zápisník 1968*. Praha: SZN. 1968.

RABŠTEINEK, O. a M. PORUBA. *Budoucím myslivcům a ochráncům přírody*. Albatros Praha. 1982.

RAKUŠAN, Ctirad a kol. *Základy myslivosti*. Praha: SZN. 1979.